

Pe 27 iulie a avut loc o discuție publică despre potențialele angajamente pe direcția „Participare publică și guvernare incluzivă”, pe platforma Comitetului de Coordonare pentru Guvernare Deschisă.

Evenimentul a început cu prezentarea Cancelariei de Stat cu principalele realizări ale Planului de guvernare deschisă 2023-2025 care țin de domeniul participării publice ([aici puteți accesa rapoartele de implementare în întregime](#)):

- Publicarea unui studiu despre cadrul normativ privind transparența în proces decizional;
- Inițierea modificării legii și crearea unui grup de lucru;
- Evaluarea și actualizarea platformei [particip.gov.md](#);
- Înregistrarea a peste 600 autorități publice locale și centrale pe platformă;
- 65 de platforme consultative permanente.

Pași următori: aprobarea legii privind participarea publică în procesul decizional, utilizarea [particip.gov.md](#) de către autorități centrale și locale, consolidarea Platformelor Consultative Permanente.

Vlada Ciobanu de la Centrul de Politici și Reforme, co-președinta Comitetului din partea societății civile, a spus că acest eveniment este o primă discuție pentru conturarea dificultăților în domeniu și, pornind de la acestea, vom seta împreună o listă de angajamente pentru următorul Plan. Aceasta a menționat că, de data asta, Comitetul vrea să punem accent pe incluziune și reprezentativitate, pentru că există neclaritate cum punem în practică aceste principii.

Discuție despre obstacole și probleme pentru asigurarea procesului participativ și a incluziunii:

1. Ludmila Malcoci (Keystone): organizația a propus anterior **includerea persoanelor de suport pentru persoane cu dizabilități**, dar nu a fost acceptată. O astfel de persoană ar ajuta persoanele cu dizabilități să-și înțeleagă rolul, drepturile, cum se pot implica și elabora recomandări. Evaluarea Inclusion Europe atestă că Moldova nu susține persoanele de suport.
O altă observație este faptul că platforma [particip.gov.md](#) este ajustată pentru persoanele cu deficiențe de vedere, dar nu și **pentru cele cu deficiențe de auz și cu dizabilități intelectuale**. Este nevoie de limbaj accesibil.
2. Alina Prodan (AOPD): dacă la nivel central avem implicarea persoanelor cu dizabilități, la nivel local trebuie acțiuni specifice pentru reprezentare, nu doar accesibilitate fizică. Oamenii trebuie ajutați să înțeleagă procesele consultative. Recomandare: Autoritățile să ne prezintă **indicatori despre numărul de persoane cu dizabilități implicate** în consultări.
3. Dumitru Dîrul (Diaconia, Platforma de dezvoltarea a filantropiei) a menționat că sunt transmise note/documente de poziție la autorități, dar nu există feedback. Întrebarea

este dacă există **mecanism de feedback pentru subiectele care nu sunt inițiate de autorități**, dar din partea societății civile sau a altor actori? Există un gol, care nu e reglementat.

Natalia Postică: „nota de poziție nu e reglementată, dar trebuie considerată ca petiție”. Pentru inițiativele civice va fi modul separat pe eDemocratie.gov.md. Referitor la solicitări de informație, modulul de pe eDemocratie va deveni un registru al solicitărilor.

4. Natalia Slepulin (Primăria Mea) a atenționat că există riscul ca după amalgamare să fie o îndepărtare mai mare a comunităților față de proces decizional. Potențiale soluții - Centrele unificate de prestare a serviciilor publice (CUPS) și digitalizarea. **CUPS ar trebui inclusiv să ofere acces la proiecte de decizii** pentru cetățeni. La capitolul digitalizare rămâne întrebarea ce se întâmplă cu șabloanele paginilor web ale primăriilor. Este nevoie de stimulente pentru localități, în special cele amalgamate, să facă **transmisiuni live ale consultărilor**.
5. Anna Cazacu (EcoContact): A menționat cazul proiectului de lege cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic, în cazul căruia a fost publicat anunțul de inițiere pe [particip](#), fără documente anexate, dar colegii au găsit deja draftul proiectul la rubrica ședința Secretarilor de Stat. Aceasta a menționat **termenul mic pentru depunerea propunerilor la etapa de inițiere** și că se observă o reticență de implicare a societății civile de către autorități.
6. Elena Gîdilică (Uniunea pensionarilor): a menționat că ei transmit note de poziție/petiție din partea seniorilor, autoritățile invită, ascultă și cu asta se termină. Dar seniorii așteaptă rezultate.
7. Vlada Ciobanu (CPR, Comitetul de Coordonare pentru Guvernare Deschisă): CPR a organizat mai multe dialoguri de politici și împreună cu colegii din OSC am formulat recomandări pentru proiectul de lege, inclusiv **posibilitatea contestării judiciare a încălcărilor legii și inclusiv suspendarea sau anulare deciziilor adoptate fără consultări** sau cu încălcarea regulilor de participare. Versiunea actuală a legii nu conține prevederi despre contestarea pe calea contenciosului administrativ a încălcărilor legislației privind participarea publică. Aceste prevederi au fost excluse anterior în etapa de avizare cu instituțiile statului. Organizația a semnat, împreună cu alte ONG-uri, și transmis Cancelariei [un apel](#) în care cere revizuirea acestor capitole. Deocamdată nu au primit răspuns. Vor să revină la acest subiect prin această platformă.

Daniel Rotaru: Nu este nicio sancțiune prevăzută în textul legii, dar vor fi incluse ulterior în Cod contravențional și legea funcționarului public. Dacă societate va decide că unele sancțiuni trebuie să fie mai mari, va propune în consultări.

Natalia Postică: S-a elaborat un articol nou care prevede remedierea procesului decizional. Sancțiunile nu pot fi setate înaintea responsabilităților. Cadrul normativ conex a fost publicat recent, Cancelaria nu a primit nicio contribuție.

8. Dumitru Panait (Ecou/ CLT Cahul) întreabă care este rolul oficiilor Cancelariei în teritoriu. CLT Cahul nu are statut juridic, prin urmare nu este clar dacă poate sesiza oficiul Cancelariei despre încălcări. Vrea să înțelegem capacitățile/limitele Cancelariei.

Daniel Rotaru: petiție poate fi transmisă din partea persoanei fizice.

9. Andrei Lutenco (CPR): Referindu-se la intervenția Vlăde Ciobanu și a Cancelariei, menționează că prin sancțiuni, CPR nu se referă la contravențională și disciplinare. Nu funcționarii decid să nu consulte. Sunt decizii politice, inclusiv la Parlament. Organizația vrea sancțiuni în termeni foarte largi. Întrebarea principală e cum asigurăm implementarea standardelor de participare.

10. Natalia Munteanu (Platforma Climatică) propune excluderea subiectivismului și a atitudinii personale din procesul de participare. ONG-urile care au experiență, dar ridică întrebări incomode sau pun sub semnul întrebării deciziile unor instituții publice sunt excluși din lista de invitații atunci când au loc consultări publice importante. Cel puțin Ministerul Mediului și Ministerul Culturii practică acest lucru.

Sunt sistematic încălcate prevederile legale despre termenii de anunțare a consultărilor publice (uneori primesc informația cu 2 zile înainte de consultare) și termenii de depunere a propunerilor la fel des sunt nerealiste. Sau nici nu sunt anunțate.

11. Daniela-Filipa Soltan (Amnesty International Moldova): o problemă sesizată este nerespectarea termenilor consultării. Amnesty salută modificarea termenilor în noua lege, dar în practică observă că termenii legali nu se respectă. Spre exemplu, Codul serviciilor media audiovizuale - a fost anunțat joi, azi se organizează consultări. **Nu au timp și materiale să pregătească contribuții.** Pe subiectul proiectului de lege privind mass-media au observat același lucru.
Platformele consultative permanente sunt o inițiativă bună, dar nu primesc multe informații despre activități. Au primit formular pentru evaluarea platformelor, dar nu le este clar dacă sunt membrii acestor platforme. Ei nu pot găsi lista membrilor platformelor pe paginile ministerelor și modul de înregistrare la acestea.

12. Natalia Slepuhin (Primăria mea): Organizația are experiența de a cere să fie **inclusă în lista părților interesate** a primăriei orașului Durlăști din 2020, dar nu a primit un răspuns și au fost și în instanță. Situația continuă și nu văd sfârșitul. Vor fi iar aplicate sancțiuni, dar primăria nu își va schimba atitudinea.

Natalia Postică: Autoritățile vor fi obligate pe particip.gov.md să ofere posibilitate de înscriere în lista părților interesate

13. Elena Sendrea (Concordia): Organizația e membră la grupuri de lucru la MMPS, primesc invitații, proiecte de legi, mecanismul funcționează bine. Însă le este greu să vină în câteva zile cu recomandări la documente de sute de pagini. **Termenele restrânse** sunt o problemă.

Inițiativa civică, formele de participare

14. Ecaterina Popa (ALDA Moldova): Organizația a organizat ateliere în care participanții au testat instrumente digitale, precum eDemocrație. O problemă sesizată este **obligativitatea semnăturii electronice**. Multă lume nu o are sau nu știe să o utilizeze. Trebuie alternative: email, nume, prenume.

Daniel Rotaru: alternativa ar fi să vină la CUPS.

Nicolae Panfil (PromoLEX) - După exemplul asociațiilor de locatari, o soluție ar fi utilizarea unei procuri. Dacă pot fi găsite soluții în aceste cazuri, de ce nu și pentru semnarea petițiilor?

Despre mecanism de implementare și contestare, în special în cazul Parlamentului - trebuie să fie o discuție despre Open Parliament.

15. Natalia Țurcanu (PIN Moldova) - în ceea ce privește evaluarea rezultatelor și a impactului, aceasta este prezentată exclusiv din perspectiva instituțiilor responsabile de implementare. Având în vedere că politicile publice sunt elaborate pentru a răspunde nevoilor unor grupuri specifice de beneficiari, considerăm că evaluarea ar trebui să includă și perspectiva acestora. **Implicarea beneficiarilor în procesul de evaluare** permite verificarea măsurii în care intervențiile implementate răspund nevoilor reale și produc schimbările și impactul preconizat. În acest sens, recomandă completarea etapelor procesului decizional prin includerea unei componente de evaluare din perspectiva beneficiarilor.

Recomandă setarea **indicatorilor care să măsoare calitatea consultărilor publice** - nu doar mecanismele care sunt setate. De exemplu: procentul consultărilor în care autoritatea a prezentat documentele înainte de consultare; procentul consultărilor în care participanții au avut posibilitatea reală de a formula observații; procentul consultărilor urmate de publicarea sintezei consultării; procentul evenimentelor organizate într-un format accesibil; numărul persoanelor vulnerabile participante; procentul materialelor disponibile în limbile relevante sau în format accesibil.

16. Anna Cazacu: O măsură pentru implementarea prevederilor privind transparența proactivă ar fi: eficientizarea sistemelor digitale de acces la informații și consolidarea capacităților privind utilizarea sistemelor digitale de acces la informații și plasarea informațiilor pe aceste platforme.

17. Natalia Munteanu propune digitalizarea procesului de consultare: **orice proiect să nu poată fi aprobat dacă n-au trecut 15 zile de la publicarea lui pe online**. Algoritmii să calculeze timpul. Poate fi introdusă o regulă conform căreia consultarea realizată sub termenul legal anulează faza de consultare, obligând ministerul să relanseze procesul de la zero.

Pentru proiectele mari, cum ar fi Codul Muncii sau programe naționale pentru care se dau bani din granturi și/sau credite, **termenul de consultare trebuie să fie mai mare** (30 sau chiar 60 zile).

La fel, propune renunțarea la listă de e-mail a ONG la care instituțiile trimit invitații și în loc să fie înregistrare online pe fiecare proiect sau sesiune de dialog.

După discuțiile despre provocările curente în asigurarea participării publice, participanții/tele au fost divizați în două grupuri pentru a discuta potențiale angajamente:

1. Asigurarea accesului la informație și a accesibilității, introducerea și utilizarea diverselor forme de participare;
2. Asigurarea standardelor de participare publică și a implementării legii.

Recomandările grupului privind asigurarea standardelor de participare publică și a implementării legii au fost:

- Necesitatea utilizării unui limbaj accesibil: rezumarea deciziilor și explicarea în limbaj accesibil, cu ajutorul instrumentelor AI. Nota informativă trebuie scrisă în limbaj accesibil;
- Modele/formate de participare - de inclus brainstorming;
- Publicarea scorurilor de consultare publică a proiectelor proiecte de decizii, pe particip.gov. La moment acesta există, nu este public și este prevăzut doar pentru ministere;
- Dezvoltarea unei metodologii de evaluare a acestor scoruri;
- De elaborat ghiduri de implementare a noii legi, însoțite de instruiți.

Recomandările grupului privind asigurarea accesului la informație, accesibilității și diversificarea formelor de participare;

- Trebuie să fie introdus un limbaj accesibil - inclusiv să fie explicat impactul deciziilor, în special cel negativ;
- Ședințe de consultare cu asigurarea limbajului mimico-gestual;
- Implicarea mediului academic;
- În contextul amalgamării, participarea publică trebuie să devină un serviciu public asigurat de către CUPS. Este nevoie de a introduce funcția de responsabil/ă de consultări publice și aceste persoane să fie instruite;
- Obligatorietatea autorităților de a asigura transmisiuni online;

- Este nevoie de mai multă instruire și atenție la etapa de identificarea părților interesate, grupurilor afectate și cum acestea să fie implicate de la etapa de inițiere a deciziei;
- Program național de educație civică - de discutat dacă e nevoie de disciplină nouă opțională;
- În contextul amalgamării, dacă vor dispărea unele forme de participare, precum CRT (consiliile tinerilor), legile și regulamentele privind aceste forme de participare trebuie să fie coordonate;
- Accesul la spațiul fizic/infrastructura publică pentru încurajarea participării publice.